

Slovo k povzbuzení na úterý 30. března 2021, na úterý Svatého týdne
Biblická čtení: Iz 49,1-6; Ž 71; Jan 13,21-33.36-38

Milé sestry, milí bratři,

máme další den Svatého týdne, rok co rok k nám promlouvá stejné Boží slovo. V prvním čtení máme před sebou druhý ze čtyř izaiášovských zpěvů o Božím služebníkovi, tajemně prorokujících Kristovo zástupné utrpení. V evangeliu čteme pasáž z Janova sepsání, která bývá pojmenována „Označení zrádce“ anebo „Ohlášení Jidášovy zrady“; zítra se bude číst o ní samotné podle Matouše.

Zkusme dnes – podobně jako před rokem – svou pozornost zaměřit právě na úryvek evangelijní. Přenáší nás již do pozdního večera Zeleného čtvrtku, do chvil po skončení poslední večeře. Dle Janova evangelia se totiž Jidáš domluvil s velekněžími na zradě Ježíše až v oné noci («po tom soustu vstoupil do něho satan») a nikoli například den předtím, jak tomu uslyšíme v zítřejším úryvku podle Matoušova sepsání (a nechme nyní úplně stranou spekulace některých biblistů stavících právě na Janově a ne na synoptické chronologii událostí, že se poslední večeře možná odehrála již ve středu). Omočená skýva, kterou Kristus Jidášovi podává a již ho označuje za zrádce, nejspíš již není eucharistií, ale opravdu jen omočeným chlebem; je již po skončení večeře a po mytí nohou. Ale i kdyby eucharistií byla, tak by to jen umocnilo tragičnost Jidášova konání a potažmo i netečnosti ostatních.

Jistě je mnohé, o čem bychom mohli rozjímat, i o tom, co tedy ta omočená skýva může znamenat. Zaměříme se však právě na reakci ostatních jedenácti učedníků. Ti se diví, když Kristus řekne, že jeden z nich ho zradí. Jsou v rozpacích, rozhlížejí se jeden po druhém, Jan se na Petrovo vybídnutí dokonce Pána Ježíše zeptá «kdo je to?».

A je to právě jejich údiv, evangeliem tak plasticky (a ne bezúčelně) dosvědčený, který může budít další údiv, tentokrát ten náš: Jak je to vlastně možné, že si nikdo z ostatních apoštolů nevšiml, že se s Jidášem něco děje, že se k něčemu chystá, že s ním není něco v pořádku?

Z toho, jak Jidáše a jeho zradu prezentuje evangelium, se totiž nezdá, že by šlo jen o nějaké momentální zkratkovité rozhodnutí. Jidášova zrada se zdá být spíše něčím, co v něm přeci jen aspoň nějakou dobu, minimálně několik posledních dní, muselo zrát. Nejspíš svou roli sehrálo i zklamání, že Ježíš nejspíš opravdu nebude takový (pozemský) mesiáš (davidovského ražení), jakého podobně jako celá řada jeho současníků Jidáš patrně očekával. Anebo svou roli sehrál i docela obyčejný strach, protože nevráživost špiček izraelského národa vůči Ježíšovi a potažmo jeho stoupencům byla stále patrnější.

Je sice pravda, že evangelisté tu a tam utroušili nějakou negativní poznámku o Jidášovi, naposledy to bylo při pomazání v Betánii, kdy byl evangelistou označen za «zloděje», nicméně je třeba mít na paměti, že sepsáno bylo evangelium až po velikonočních událostech a v jejich světle. Proto není nutné předpokládat, že Jidáš by byl od začátku nějak zkaženým apoštolem, nepoctivým následovníkem Kristem. Zrada Krista v něm musela teprve dozrát, muselo se v něm něco stát, zlomit. Údiv a dotazování ostatních apoštolů, kdo tím zrádcem má být, o tom vlastně svědčí. Přesto Jidáš jistě musel vydávat nějaké signály, že se v něm něco nedobrého děje (tak ostatně můžeme číst i ony poznámky evangelistů), ale jich si ostatní apoštolové – bohužel – nevšimli.

Jestliže se něco takového totiž mohlo stát apoštolům, kteří byli a žili v těsné a naprosto jedinečné a neopakovatelné blízkosti Pána Ježíše, o co více se něco takového může přihodit nám. Vždyť kolikrát se stává, že si nevšimneme, že se s někým z našeho okolí, třeba i s člověkem velmi blízkým, něco děje. Že v něm něco zraje, třeba nějaká zrada nebo nějaké špatné a mylné rozhodnutí, že v něm pomalu ale jistě klíčí nějaká osobní katastrofa, nějaký hřích. Takový člověk, náš bratr, naše sestra, zpravidla sice dává – ať už vědomě či nevědomě – nějaké signály a třeba se i – ať už výslovně anebo jen skrytě – dožaduje naší pomoci, trochy naší pozornosti, našeho zájmu. Ale my nic z toho nevnímáme, nevšímáme si toho. Anebo –

v horším případě – raději takové poznání rychle vytěsníme. Máme přeci svých starostí dost a dost, sami jsme ve stresu, sami se sebou máme co dělat, nemáme vůbec čas a energii se zabývat ještě problémy někoho dalšího. Jak často tak smýšlíme a bohužel jednáme...

Jenže to je velká škoda, je to špatně. Právě takový náš bratr, taková naše sestra, kteří se nějak začnou podobat Jidášovi „před zradou“, jsou možná našimi největšími bližními v danou chvíli. My lidé jsme přeci tak utvořeni, abychom byli «jako údy klouby se navzájem podpírajícími», «abychom nesli břemena jedni druhých, a tak naplňovali zákon Kristův», jak krásně píše svatý Pavel. Zvlášť ve chvílích, kdy se s někým z našich bratří a sester začne něco dít. I my jsme shromážděni kolem Pána Ježíše, ne nepodobně tomu, jako byli apoštolové.

Zvlášť je špatné, ztratíme-li zájem o to, co se v našich bratřích a sestřích děje, když nastanou časy nějak bolestivé, tísnivé a ohrožující (na těle či na duši). Zejména když pak trvají dlouho a ne a ne skončit, kdy přibývá lidí vyčerpaných, frustrovaných, malomyslných, osamocených, všemožně ztrápených a ohrožených. Tehdy zvlášť ti, kteří jsou ještě nějak «silní», si mají všimnout těch různě «slabých», jak opět čteme u svatého Pavla. Přičemž tou největší silou je poznání Pána Ježíše a přátelství s ním, žitá křesťanská víra, která možná právě pro tuto chvíli i nám slabým byla dána.

Je jasné, že takovou dobou – pro někoho více, pro jiného méně, ale pro každého nějak – je stále více i doba dnešní. Kvůli nekončící pandemii jsou s přestávkami již více než rok jsou naše sociální kontakty výrazně omezovány, nemůžeme se pořádně shromažďovat a scházet, dokonce mnohdy ani navštívit, jeden před druhým se nyní vlastně chráníme, nekontaktujeme se. Anebo jsme odkázáni na stále více protivný „on-line“ svět, distanční komunikaci, která sice může pomoci, ale jak se stále více ukazuje, tu pravou, osobní opravdu nahradit nemůže.

To vše může vést k tomu, že snadněji přehlédneme, že v druhém člověka se něco jiného nebezpečného začíná dít. Aniž bychom covid jakkoli bagatelizovali, to v žádném případě – čím dál tím je zřejmější, jak zákeřná a nebezpečná nemoc to je – , přesto je ale také jasné a také stále zřejmější, že jsou i jiné (a v leccem samozřejmě i horší) tragédie než nebezpečná nemoc těla. V leckom může inkubovat i jiná nákaza, nemoc duše, může v něm zrát nějaká zrada, velký hřích, osobní tragédie, veliké neštěstí, jeho samého i jeho okolí. I ty mají své příhodné prostředí (šíření) a svou inkubační dobu. Tato doba však – narozdíl od koronavirové nemoci – nebývá zpravidla asymptomatická, má své projevy, i když zpočátku jen docela nenápadné.

Nejde o to, abychom se nyní sebevědomě stylizovali do role jedenácti „hodných“ apoštolů a hledali toho dvanáctého, „zrádce“ Jidáše. Anebo abychom hned zmalomyslněli a našli se jen v Jidášovi. Všichni můžeme být těmi i tím, anebo všemi zároveň. Jde o to, abychom o sebe neztratili zájem. Abychom si všímali, zda někteří z našich bratří a sester nevolají o pomoc, abychom jim byli nablízku, když toho potřebují, pomohli, nakolik jsme toho schopni. A také abychom my sami uměli přijmout zájem, všímavost a pomoc druhých, když se začne něco dít v nás a s námi, pomoc bratří a sester nás může zachránit, zastavit nás před něčím opravdu nedobrým.

Budeme-li se o vzájemnou (pokornou a diskrétní) všímavost snažit všichni, poroste naděje, že mezi námi bude méně těch, ve kterých i nevšímavostí ostatních uzraje jedovaté odhodlání «prodat Krista za třicet stříbrných» či «políbením zradit Syna člověka». Přičemž je jasné, že pod pojmy prodání a políbení si můžeme představit mnoho věcí, stejně jako Syna člověka můžeme vnímat ve všech podobách jeho přebývání mezi námi.

Kéž bychom si dokázali vzít dnešní evangelium k srdci jako antivzor toho, co se nám může stát, ať už jsme někým z jedenácti apoštolů anebo nebohým Jidášem...